

## تبیین الگوی مدیریت جهادی از دیدگاه قرآن، عترت و ولایت فقیه

علی شائمی<sup>۱</sup>، علی کاظمی<sup>۲</sup>، سیدحسین جولائی<sup>۳</sup>

<sup>۱</sup> استاد یارگروه مدیریت دانشگاه اصفهان

<sup>۲</sup> استاد یارگروه مدیریت دانشگاه اصفهان

<sup>۳</sup> دکتری مدیریت استراتژیک – استادپاره وقت دانشگاه آزاداصفهان- خوراسگان

HosseinJulae@gmail.com

چکیده :

«مدیریت جهادی» یکی از کلیدواژه‌هایی است که در شعار امسال، مورد تاکید رهبر معظم انقلاب قرار گرفته است. شناخت مفهومی و مقصود رهبری از این عنوان و اصطلاح و شاخصه‌های آن می‌تواند جهت‌گیری در کل شعار را تعیین کند؛ زیرا تحقق اهداف فرهنگی واقتصادی با دو عنصر «عزم ملی» و «مدیریت جهادی» شدنی است. در این مقاله با توجه به مؤلفه‌ها ی مدیریت جهادی از دیدگاه اسلام (قرآن و عترت) و سخنان امام خمینی (ره) و امام خامنه ای (مدظله)، الگوی مدیریت جهادی از دیدگاه قرآن، عترت و ولایت فقیه تبیین گردیده است. شناسایی و تبیین مؤلفه‌ها ی مدیریت جهادی با بهره گیری از منابع و مؤاخذ مورد اعتماد، منجمله، قرآن و کتاب شریف نهج البلاغه و همچنین استفاده از سیره و روش مدیریتی و حکومتی امام علی (علیه السلام) طی مدت کمتر از پنج سال، که دقیقاً منطبق با سیره و روش پیامبر (صلی الله علیه واله) می باشد، و همچنین در اندیشه و سخنان امام خمینی (ره) و امام خامنه ای (مدظله) جمع بندی گردیده است. در این راستا، برقراری حکومت و نظام مقدس جمهوری اسلامی در ایران با تأسی به سیره و روش پیامبر (صلی الله علیه واله) و امام علی (علیه السلام)، زمینه شناسایی مفهوم و مؤلفه‌ها ی مدیریت جهادی از دیدگاه قرآن، عترت و ولایت فقیه را فراهم نمود. و چنانچه این مؤلفه‌ها در چارچوب ضوابط اسلامی قرار گیرد موجب تبیین الگوی مدیریت جهادی از دیدگاه قرآن، عترت و ولایت فقیه می گردد.

### واژه های کلیدی

الگوی مدیریت جهادی، قرآن، عترت (امام علی علیه السلام)، ولایت فقیه (امام خمینی (ره) و امام خامنه ای (مدظله)

### شیوه، اهداف و سوال های پژوهش

#### شیوه پژوهش

این مقاله بر مبنای ماهیت و روش و از گروه تحقیقات توصیفی تحلیلی و جزء دسته تحقیق توصیفی تحلیل محتوا می باشد. گردآوری اطلاعات در آن به روش کتابخانه ای و با ابزار متن خوانی و فیش برداری بوده و همچنین شیوه و روش تجزیه و تحلیل اطلاعات و داده های آن کیفی و با توجه به بررسی منابع مورد نیاز، اطلاعات گردآوری شده توسط پژوهشگر، جمع آوری و تجزیه و تحلیل گردیده است.

#### اهداف و سوال های پژوهش

اهداف اصلی این پژوهش شامل:

۱- شناسایی و تبیین مؤلفه‌ها ی مدیریت جهادی از دیدگاه اسلام (قرآن و عترت) و سخنان امام خمینی (ره) و امام خامنه ای (مدظله).

۲- تبیین الگوی مدیریت جهادی از دیدگاه اسلام (قرآن و عترت) و سخنان امام خمینی (ره) و امام خامنه ای (مدظله).

## سوال های پژوهش

مؤلفه های مدیریت جهادی از دیدگاه اسلام (قرآن و عترت) و سخنان امام خمینی (ره) و امام خامنه ای (مدظله) کدام است.  
الگوی مدیریت جهادی از دیدگاه اسلام (قرآن و عترت) و سخنان امام خمینی (ره) و امام خامنه ای (مدظله) کدام است.

## مقدمه

نظام ارزشی اسلام «نقش مهمی را در نظریه های علمی مدیریت و نیز در شیوه های عملی آن ایفا می کند؛ از اینرو در روش های عملی مدیران مسلمان اثر می گذارد و به حرکت آنها جهت ارزشی می بخشد چنانکه در اقتصاد اسلامی نیز مطلب این گونه است. مؤلفه های پنجگانه و اصلی دانش اقتصاد همچون قانون عرضه و تقاضا، تولید، توزیع و مصرف با قوانین مطرح در دانش اقتصاد اجرا می شود اما در همه این مراحل نظام ارزشی اسلام مبنای قرار می گیرد. بنابراین همان گونه که در اقتصاد اسلامی نظام ارزشی اسلام به جای قوانین علمی و «دانش اقتصاد» قرار نمی گیرد، بلکه مبنای آنها قرار می گیرد، در مدیریت اسلامی و جهادی نیز نظام ارزشی اسلام مبنای قوانین علمی مدیریت قرار می گیرد نه به جای آن؛ از این رو مدیریت جهادی و اسلامی بر دو پایه دانش مدیریت و نظام ارزشی که مبنای قوانین مدیریت و اساس شیوه های عملی مدیریت مدیران قرار می گیرد؛ استوار است. حاصل سخن این که؛ اسلام درهمه شؤون زندگی انسان از جمله مدیریت خرد یا کلان رهبری جامعه و روابط بین الملل، قانون و پیام دارد و از طریق نظام ارزشی خود بر همه امور مذکور تأثیری می گذارد.

## مفهوم شناسی مدیریت جهادی

## تعریف مدیریت جهادی

با توجه به تعاریفی که به صورت خاص از دو واژه «مدیریت» و «جهاد» ارائه شد می توان گفت مدیریت جهادی یعنی:

«علم و هنر رهبری و کنترل فعالیت های دسته جمعی، مبتنی بر مبارزه نه صرفاً در عرصه نظامی بلکه در تمامی عرصه های علمی، سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و... جهت نیل به اهداف راهبردی و کلان یک سیستم و رفع موانعی که در رسیدن به آن وجود دارد» لذا، با توجه به این تعریف و نام گذاری امسال توسط مقام معظم رهبری، مشخص می شود معظم له مدیریت جهادی در عرصه های اقتصادی و فرهنگی را مورد توجه خاص قرار داده اند. و این بدان معناست که در این دو عرصه مشکلات و موانع حادی وجود دارد که می بایست با یک مدیریت مبارز و جهادی این موانع و مشکلات را از سر راه پیشرفت نظام مقدس جمهوری اسلامی برداشت. مدیریت می تواند در اشکال گوناگونی خود را نشان دهد؛ اما زمانی می تواند دستاوردهای بزرگ و مورد انتظار را تحقق بخشد، که این مدیریت با صبغه جهادی همراه باشد. اینک رهبر معظم انقلاب، بر مدیریت جهادی در تحقق اهداف سال تاکید می کند، از آن روست که این عزم ملی را مسئولان جهادی باید چنان مدیریت کنند تا به شکل درست و در راستای اهداف قرار گیرد. حماسه و هیجان مردمی که برخاسته از انتظارات و مطالبات آنان است می بایست با مدیریت خردمند ولی جهادی هدایت شود تا به شکل درست در خدمت اهداف قرار گیرد. لذا اگر عزم ملی ناظر به حرکت توفنده ملت و استقامت و مقاومت در برابر مشکلات و برداشتن آنها، در عنوان مدیریت جهادی، مسئولیت مسئولان و دولتمردان مشخص و تعیین شده است. در اینجا از مدیران و مسئولان کشور که مدیریت کشور را به عهده دارند، خواسته شده تا در قالب مدیریت جهادی این حرکت و عزم توفنده ملت را برای تحقق اهداف جهت دهی کنند تا از هرگونه هرزروی و تباه شدن جلوگیری به عمل آید.

با وجود زمینه های مناسب از قبیل: برقراری حکومت و نظام مقدس جمهوری اسلامی، وجود منابع و مواخذ مورد اعتماد، منجمله قرآن کریم و کتاب شریف نهج البلاغه، و بهره گیری از سیره و روش پیامبر (صلی الله علیه و اله) و امام علی (علیه السلام)، و همچنین استفاده از اندیشه و سخنان امام خمینی (ره) و امام خامنه ای (مدظله)، می توان نسبت به شناسایی و تبیین مؤلفه های مدیریت جهادی از دیدگاه اسلام (قرآن و عترت) و سخنان امام خمینی (ره) و امام خامنه ای (مدظله) و همچنین ارائه الگوی مدیریت جهادی اقدام

نمود. در گام نخست نسبت به شناسایی و تبیین مؤلفه های مدیریت جهادی از دیدگاه اسلام (قرآن و عترت) و سخنان امام خمینی (ره) و امام خامنه ای (مدظله) اقدام می گردد. در گام دیگر، الگوی مدیریت جهادی جهت عملیاتی شدن ارائه گردید.

**گام اول: شناسایی و تبیین مؤلفه های مدیریت جهادی از دیدگاه اسلام (قرآن و عترت) و سخنان امام خمینی (ره) و امام خامنه ای (مدظله)**

**الف: شاخصه ها و مؤلفه های مدیریت جهادی از دیدگاه آیات قرآن کریم**

برخی از شاخصه ها و مؤلفه های مدیریت جهادی از دیدگاه آیات قرآن کریم عبارتند از:

#### **۱- ایمان و اخلاص:**

از جمله مهم ترین شاخص های روحیه جهادی ایمان و اخلاص است. خداوند در آیاتی توفیق بر جهاد خالصانه و به دور از هرگونه ترس از سرزنشگران را جلوه فضل الهی دانسته است. این بدان معناست که هر کسی به این روحیه دست نمی یابد، مگر اینکه از ایمان و اخلاص بهره برده باشد. (آل عمران، آیات ۱۷۳ و ۱۷۴؛ مائده، آیه ۵۴؛ ممتحنه، آیه ۱).

#### **۲- اتحاد و وحدت:**

از دیگر عناصر و شاخص های روحیه جهادی می توان به اتحاد، وحدت و همدلی میان اقشار جامعه اشاره کرد. خداوند در آیاتی از جمله ۱۵۲ سوره آل عمران و ۴۵ و ۴۶ سوره انفال به این شاخص اشاره کرده و بر لزوم اتحاد و پرهیز از نزاع در عرصه جهاد با دشمن تاکید نموده است.

#### **۳- احسان و ایثار:**

از دیگر شاخص های روحیه جهادی احسان و ایثار است. اینکه شخص از حق و حقوق خود بگذرد و مردم و دیگران را مقدم دارد. (بقره، آیه ۱۹۵).

#### **۴- استغفار از اسراف:**

انسان ها در موقعیت هایی چون قدرت و ثروت گرایش به اسراف می یابد. لذا باید همواره خود را در پناه خدا قرار داده و از هرگونه اسراف و خطا استغفار کند. خداوند در آیه ۱۷۴ سوره آل عمران، آمرزش خواهی از گناه و اسراف در کارها را از شاخص های جهاد و روحیه جهادی دانسته است.

#### **۵- پرهیز از سستی:**

اینکه انسان اهل مقاومت، استقامت و صبر باشد و کاهلی نکند، از واژه جهاد که از جهد به معنای مشقت و تلاش بی وقفه و مستمر است به دست می آید. البته خداوند بر ضرورت پرهیز مجاهدان اسلام، از سستی در تعقیب دشمنان و امور دیگر در آیاتی از جمله آیه ۱۰۴ سوره نساء و ۴۵ و ۴۶ سوره انفال تاکید کرده است.

#### **۶- نظم:**

از دیگر شاخص های روحیه جهادی نظم در امور است. خداوند در آیه ۴ سوره صف می فرماید که نظم نیروها در میدان جهاد، از شاخص های پسندیده و ارزشمند در تحقق روحیه جهادی است.

## ۷- پرهیز از غرور و عجب:

قدرت و ثروت و موفقیت در امری موجب می‌شود که انسان دچار عجب و غرور شود و زمینه برای اشتباه و خطا فراهم گردد. خداوند در آیه ۴۷ سوره انفال از رهسپار شدن به جبهه‌های نبرد، با سرمستی و غرور نهی کرده است. این عامل در هر حوزه دیگری که مرتبط به جهاد است می‌تواند تأثیرات منفی و مخربی به جا گذارد.

## ۸- توکل:

خداوند بارها بر اصل توکل تأکید کرده و حتی به پیامبر(ص) سفارش کرده که در هنگام عزم بر انجام کاری اصل توکل را فراموش نکند؛ زیرا این خداوند است که برای اسباب، آثار قرار می‌دهد و مشیت اوست که تأثیرات را رقم می‌زند. (آل عمران، آیه ۱۵۹) همین مسئله در خصوص جهاد نیز به عنوان یک شاخص مورد تأکید قرآن در آیه ۵۱ سوره توبه قرار گرفته است.

۹- ذکر بسیار خدا:

از شاخص‌های مهم دیگر روحیه جهادی این است که انسان همواره خدا را در یاد داشته و خود را در محضر خدا ببیند. چنین حالتی موجب می‌شود که هرگز کار را در گستره کوچک دنیا و برآورد نیازهای مردم نبیند بلکه یک انگیزه قوی و آسمانی و بلندتری او را هدایت و تقویت کند. (انفال، آیه ۴۵). اهم شاخصه‌ها و مولفه‌های مدیریت جهادی از دیدگاه آیات قرآن کریم بیان گردید.

### ب: مؤلفه‌های مدیریت جهادی از دیدگاه عترت (امام علی (علیه السلام))

با بررسی سیره، روش و الگوهای رفتاری و عملکردی امام علی (علیه السلام) در خصوص مولفه‌ها و ویژگی‌های مدیر جهادی، مولفه‌های زیر به عنوان وظایف و شاخصه مدیریت جهادی (مدیریت اسلامی) ارائه می‌گردد.

#### ۱- ایمان راستین

رکن اول و پایه ساختار مدیریت جهادی می‌باشد که هر گونه تزلزل در آن، منجر به عدم شکل‌گیری ارکان دیگر مدیریت جهادی شده و آن را نسخ و تبدیل به یک ساختار ظاهری و دروغینی می‌کند که در عمل نه تنها نسبت به مدیریت مدرن برتری ندارد بلکه به دلیل نفاق درونی به مراتب بدتر عمل کرده و موجب ناامیدی دین‌مداران نیز می‌شود. همچنانکه حضرت علی (علیه السلام) می‌فرمایند: فساد و زشتی درونی موجب تزلزل برادری‌ها، محبت‌ها، همکاری‌ها و از خودگذشتگی‌ها می‌شود. (خطبه ۱۹۶)

۲- اطاعت از فرامین الهی جزئی از الگوی رفتاری و عملی مدیر اسلامی (نهج البلاغه، نامه ۵۳) و (طیب، ۱۳۸۹: ۴۴).

۳- پذیرش مسئولیت، با جان و دل، ایثارگرانه و از روی انجام وظیفه (نهج البلاغه، نامه ۵۹) و (همان؛ ص ۳۹).

۴- اجرای عدالت، نفی ظلم، استعمار، استثمار (نهج البلاغه، نامه ۵۳) و (عناقه، ۱۳۸۴: ۵۰).

۵- مبارزه با هوای نفسانی، رفاه طلبی، خودستایی و چاپلوسی، دیکتاتوری و.. (نهج البلاغه، نامه ۵۳) و (طیب، ۱۳۸۹: ۴۵ تا ۴۸، ۵۱ و ۵۶).

۶- اشرافیت، توانمندی و قاطعیت مدیر بر کار خود. (نهج البلاغه، نامه ۵۳ و ۳۴) و (تقوی، ۱۳۸۶: ۱۳۸، ۱۳۹، ۱۴۰، ۱۴۵، ۱۴۶).

۷- استفاده صحیح از بیت المال و عدم سوء استفاده از آن. (نهج البلاغه، خطبه ۱۲۶) و (نبوی، ۱۳۹۰: ۲۳۱).

۸- انجام فرائض و واجبات در وقت خودش (نهج البلاغه، نامه ۲۷) و (احمدی، ۱۳۹۰: ۱۳۳).

۹- آموزش اعتقادات به خود و افراد تحت مدیریت خود (غررالحکم، ص ۳۴۱) و (نبوی، ۱۳۹۰: ۲۸۳).

۱۰- امانت دانستن مسئولیت و مدیریت (نهج البلاغه، نامه ۵۳) و (عناقه، ۱۳۸۴: ۶۳).

۱۱- وفای به عهد (نهج البلاغه، نامه ۵۳) و (احمدی، ۱۳۸۹: ۱۱۷).

۱۲- ایجاد ارتباط صمیمانه با افراد زیر مجموعه خود (نهج البلاغه، نامه ۵۳) و (عناقه، ۱۳۸۴: ۶۷) و (همان؛ ص ۱۳۱).

۱۳- اعمال مدیریت براساس اختیار نیروها (نهج البلاغه، نامه ۵۳) و (عناقه، ۱۳۸۴: ۶۰).

- ۱۴- تاکید بر مشارکت عمومی در اداره امور و فعالیت ها (نهج البلاغه ، نامه ۵۳) و (همان ؛ ص ۷۵).
- ۱۵- صداقت و راستگویی در کلیه امور (نهج البلاغه ، نامه ۵۳) و (احمدی، ۱۳۸۹: ۱۱۷).
- ۱۶- مدارا و گذشت از مردم (نهج البلاغه ، نامه ۵۳) و (همان ؛ ص ۱۳۳).
- ۱۷- رسیدگی به نیاز مردم (نهج البلاغه ، نامه ۵۳) و (نبوی، ۱۳۹۰: ۲۳۷).
- ۱۸- مشورت با صالحان (نهج البلاغه ، نامه ۵۳) و (همان ؛ ص ۲۴۱).
- ۱۹- پرهیز از منت گذاشتن (نهج البلاغه ، نامه ۵۳) و (همان ؛ ص ۲۵۶).
- ۲۰- برکناری خائنان (نهج البلاغه ، نامه ۵۳) و (همان ؛ ص ۲۵۷).
- ۲۱- توجیه افراد و رفع بدبینی (نهج البلاغه ، نامه ۵۳) و (همان ؛ ص ۲۷۳).
- ۲۲- رعایت اعتدال در تشویق و تنبیه (بحار الانوار، ج ۷۴، ص ۲۱۲) و (همان ؛ ص ۲۷۴).
- ۲۳- توجه به عامه و آحاد مردم و عدم توجه به خواص (نهج البلاغه، نامه ۵۳) و (همان ؛ ص ۲۸۰).
- ۲۴- اجرای حق و قانون (نهج البلاغه ، نامه ۵۳ و خطبه ۱۹۶) و (تقوی، ۱۳۸۶: ۱۴۹).
- ۲۵- انجام کار در زمان خودش (کار امروز را به فردا نینداختن) (نهج البلاغه ، نامه ۵۳) و (همان ؛ ص ۱۵۱).
- ۲۶- قانون مداری بجای رابطه مداری (نهج البلاغه ، نامه ۵۳) و (احمدی، ۱۳۹۰: ۱۳۶).
- ۲۷- تأیید و تثبیت رویه ها و تصمیمات صحیح مدیران قبلی (نهج البلاغه ، نامه ۵) و (طیب، ۱۳۸۹: ۶۳ و ۶۴).

#### ج: مؤلفه های مدیریت جهادی درسرخان ولایت فقیه (امام خامنه ای (مدظله)

مدیریت جهادی در جمهوری اسلامی را می توان دارای سیرتطوری دانست که پیدایش وستر اصلی آن رادراندیشه امام خمینی (ره) وهمچنین در بیانات ودستورات ایشان طی سال های ۱۳۵۸ تا ۱۳۶۸ دانست، و بالندگی اش بادوران دفاع مقدس آغاز می شود و پس از آن بادیدگاه ها، بیانات ودستورات امام خامنه ای (مدظله) به عنوان یک گفتمان موثر وغالب در اداره کشورتبیین گردید. مؤلفه های مدیریت جهادی درسرخان امام خمینی (ره) وامام خامنه ای (مدظله) شامل:

##### ۱- عشق به ارزشهای اسلام ناب محمدی

امام خمینی (ره) دراین باره فرمودند؛ «فرزندان عزیز جهادی ام ! به تنها چیزی که باید فکر کنید به استواری پایه های اسلام ناب محمدی صلی الله علیه و آله و سلم است «

##### ۲- عشق به امام و ولایت واطاعت از آنان

در تار و پود فرهنگ جهادی موج می زند.

##### ۳- عشق به خدمتگزاری خالصانه

امام خمینی (ره) دراین باره فرمودند؛ «عشق جهاد در خدمت به اسلام و مردم چشم دل عشاق خدمت به دین و مردم را روشن نموده است. شجاعت دلیرمردان و شیرزنان جهادی مان در جهادمان علیه کفر و بیداد زبانزد خاص و عام است. وسعت دامنه گذشت و ایثار مردان و زنان جهاد جنگ و صلح بزرگ و کوچک فقیر و غنی این مرز و بوم را فرا گرفته است». امام خامنه ای (مدظله) درارتباط با مدیریت جهادی ، در دیدار رئیس و اعضای شورای اسلامی، شهردار، معاونین و شهرداران مناطق مختلف تهران تأکید کردند: «در اداره کلان شهر تهران و همچنین در اداره کشور باید روحیه خدمت به مردم با نیت خدایی و با تکیه بر علم و درایت یا همان روحیه مدیریت جهادی حاکم باشد تا بتوان از مشکلات عبور کرد و به پیش رفت.» (امام خامنه ای ۲۳ / ۱۰ / ۱۳۹۲)

##### ۴- روحیه خدمت به مردم

##### ۵- نیت خدایی

##### ۶- با تکیه بر علم و درایت

بنا به تعبیر مقام معظم رهبری «اگر مدیریت جهادی یا همان کار و تلاش با نیت الهی و مبتنی بر علم و درایت حاکم باشد، مشکلات کشور، در شرایط کنونی فشارهای خباثت آمیزِ قدرت‌های جهانی، قابل حل است و کشور حرکت رو به جلو را ادامه خواهد داد.» بر این اساس مدیریتی جهادی همتی مردانه می طلبد و داستان پر فراز و فرودی دارد. بی شک مهمترین روش برای پیاده سازی و معرفی این سبک به جامعه، عمل به آن و حمایت توسط مدیران کشور است که باید تک تک برای رسیدن به این مهم برنامه ریزی کنند و نیازی به نیروی کنترل کننده نداشته باشند، چرا که در سایه برنامه ریزی صحیح و پیاده سازی توسط مدیران، این سبک مدیریتی از طریق عمل آن ها در جامعه تسری می یابد و تبدیل به سبک حاکم شود.

**گام دوم: ارائه الگوی مدیریت جهادی از دیدگاه اسلام (قرآن و عترت) و سخنان امام خمینی (ره) و امام خامنه ای (مدظله)**

باتوجه به حدیثی از امام علی (علیه السلام) که ایمان را بر سه مبنا (۱- معرفت قلبی، ۲- اقرار به زبان، و ۳- عمل با اعضاء و جوارح) بیان می فرماید. الگوی مدیریت جهادی از دیدگاه اسلام (قرآن و عترت) و سخنان امام خمینی (ره) و امام خامنه ای (مدظله)، الگوی مدیریت جهادی براین ۳ مبنا ارائه گردیده است.

#### ۱- الگو بر مبنای اعتقادی (معرفت قلبی)

- ۱- نیت خدایی
- ۲- توکل
- ۳- روحیه خدمت به مردم
- ۴- عشق به ارزشهای اسلام ناب محمدی
- ۵- عشق به امام و ولایت و اطاعت از آنان
- ۶- عشق به خدمتگزاری خالصانه
- ۷- پذیرش مسئولیت، با جان و دل، ایثارگرانه و از روی انجام وظیفه
- ۸- مبارزه با هوای نفسانی، رفاه طلبی، خودستایی و استفاده صحیح از بیت المال و عدم سوء استفاده از آن.
- ۹- انجام فرائض و واجبات در وقت خودش
- ۱۰- امانت دانستن مسئولیت و مدیریت
- ۱۱- صداقت و راستگویی در کلیه امور
- ۱۲- اجرای حق و قانون
- ۱۳- ایمان و اخلاص (ایمان راستین)

**الگو (مدل مفهومی) مدیریت جهادی از دیدگاه قرآن، عترت و ولایت فقیه  
بر مبنای اعتقادی (معرفت قلبی)**

- ۱- ایمان و اخلاص
- ۲- اتحاد و وحدت
- ۳- استغفار از اسراف
- ۴- پرهیز از سستی
- ۵- نظم
- ۶- ذکر بسیار خدا
- ۷- اطاعت از فرامین الهی
- ۸- پذیرش مسئولیت، با جان و دل، ایثارگرانه و از روی انجام وظیفه
- ۹- مبارزه با هوای نفسانی، رفاه طلبی، خودستایی و چاپلوسی، دیکتاتوری و.
- ۱۰- اشرافیت، توانمندی و قاطعیت مدیر بر کار خود.
- ۱۱- انجام فرائض و واجبات در وقت خودش
- ۱۲- آموزش اعتقادات به خود و افراد تحت مدیریت خود
- ۱۳- وفای به عهد
- ۱۴- ایجاد ارتباط صمیمانه با افراد زیر مجموعه خود
- ۱۵- تاکید بر مشارکت عمومی در اداره امور و فعالیت ها
- ۱۶- صداقت و راستگویی در کلیه امور
- ۱۷- مدارا و گذشت از مردم
- ۱۸- رسیدگی به نیاز مردم
- ۱۹- مشورت با صالحان
- ۲۰- پرهیز از منت گذاشتن
- ۲۱- توجیه افراد و رفع بدبینی
- ۲۲- تأیید و تثبیت رویه ها و تصمیمات صحیح مدیران قبلی

الگو(مدل مفهومی) مدیریت جهادی از دیدگاه قرآن، عترت و ولایت فقیه  
بر مبنای اعتقادی (زبانی)

## ۲- الگو بر مبنای اعتقادی (زبانی)

- ۱- ایمان و اخلاص
- ۲- احسان و ایثار
- ۳- استغفار از اسراف
- ۴- پرهیز از سستی
- ۵- نظم
- ۶- پرهیز از غرور و عجب
- ۷- توکل
- ۸- ایمان راستین
- ۹- اطاعت از فرامین الهی
- ۱۰- پذیرش مسئولیت، با جان و دل، ایثارگرانه و از روی انجام وظیفه
- ۱۱- اجرای عدالت، نفی ظلم، استثمار، استثمار
- ۱۲- مبارزه با هوای نفسانی، رفاه طلبی، خودستایی و چاپلوسی، دیکتاتوری و...
- ۱۳- اشرافیت، توانمندی و قاطعیت مدیر بر کار خود.
- ۱۴- استفاده صحیح از بیت المال و عدم سوء استفاده از آن.
- ۱۵- انجام فرائض و واجبات در وقت خودش
- ۱۶- آموزش اعتقادات به خود و افراد تحت مدیریت خود
- ۱۷- امانت دانستن مسئولیت و مدیریت
- ۱۸- وفای به عهد
- ۱۹- ایجاد ارتباط صمیمانه با افراد زیر مجموعه خود
- ۲۰- اعمال مدیریت براساس اختیار نیروها
- ۲۱- تاکید بر مشارکت عمومی در اداره امور و فعالیت ها
- ۲۲- صداقت و راستگویی در کلیه امور
- ۲۳- مدارا و گذشت از مردم
- ۲۴- رسیدگی به نیاز مردم
- ۲۵- مشورت با صالحان
- ۲۶- پرهیز از منت گذاشتن
- ۲۷- برکناری خائنان
- ۲۸- توجیه افراد و رفع بدبینی
- ۲۹- رعایت اعتدال در تشویق و تنبیه
- ۳۰- توجه به عامه و احاد مردم و عدم توجه به خواص
- ۳۱- اجرای حق و قانون
- ۳۲- انجام کار در زمان خودش (کار امروز را به فردا نینداختن)
- ۳۳- قانون مداری بجای رابطه مداری
- ۳۴- تأیید و تثبیت رویه ها و تصمیمات صحیح مدیران قبلی
- ۳۵- عشق به ارزشهای اسلام ناب محمدی
- ۳۶- عشق به امام و ولایت و اطاعت از آنان
- ۳۷- عشق به خدمتگزاری خالصانه
- ۳۸- روحیه خدمت به مردم
- ۳۹- نیت خدایی
- ۴۰- تکیه بر علم و درایت

الگو (مدل مفهومی) مدیریت جهادی از دیدگاه قرآن، عزت و ولایت فقیه بر مبنای اعتقادی (عمل باتمام وجود)

## نتیجه گیری و پیشنهادات

مدیریت جهادی و مدیریت انقلابی یک روحیه است که به عنوان ملکه در افراد شکل می گیرد و این گونه نیست که با شعار بتوان آن را تحقق بخشید؛ بلکه همانند دیگر منش ها و خلق و خوی بشر می بایست با تمرین و تکرار ایجاد و نهادینه شده و به عنوان شاکله شخصیتی فرد درآید. در این صورت است که می توان از یک شخصیت انقلابی و جهادی، مدیریت جهادی را انتظار داشت؛ زیرا هر کسی چنان عمل می کند که شاکله و شخصیت وجودی اش شکل گرفته است. (اسراء، آیه ۸۴). از نظر مقام معظم رهبری، غفلت از روحیه جهادی موجب می شود تا نتوانیم در مقابل انبوه مشکلات، کاری را پیش ببریم و از موقعیت ها و فرصت ها بهره ببریم. امام خامنه ای می فرماید: «گاهی اوقات غفلت از روحیه جهادی و ایثار داشته ایم» (بیانات مقام معظم رهبری در جمع مسئولین ۱۳۹۰/۵/۱۶). مدیریت جهادی در جمهوری اسلامی را می توان دارای سیرتطوری دانست که پیدایش و بستر اصلی آن راداندیشه امام خمینی (ره) و در بیانات و دستورات ایشان طی سال های ۱۳۵۸ تا ۱۳۶۸ دانست، و بالندگی اش بادوران دفاع مقدس آغاز می شود و پس از آن بادیگاه ها، بیانات و دستورات امام خامنه ای (مدظله) به عنوان یک گفتمان موثر و غالب در اداره کشور تبیین گردید. همچنین مدیریت جهادی نیز نوعی مدیریت است که نیازمند یافتن راه های قابل تعمیم و الگوسازی است. مدیریت جهادی، الگوی بی منطق و یک استثنای رفتاری و روش به اصطلاح رایج هیأتی نیست که ساختار و سلسله مراتب و برنامه ریزی و نظارت و ارزیابی نداشته و با تشخیص فردی همراه باشد؛ بلکه دارای اصول و قواعدی است که بتوان آموزش داد و توسعه بخشید و تدریس کرد. لذا مدیریت جهادی نیاز به آموزش، تبلیغ، تشویق و الگوسازی دارد. که این مهم در قالب ۳ مدل یا الگوی مفهومی در مدیریت جهادی شامل: (معرفت قلبی)، (زبانی)، (عمل با تمام وجود) ارائه گردیده است.

## پیشنهادهای

باید دانست که مدیریت جهادی نیز نوعی مدیریت است که نیازمند یافتن راه های قابل تعمیم و الگوسازی است. مدیریت جهادی، الگوی بی منطق و یک استثنای رفتاری و روش به اصطلاح رایج هیأتی نیست که ساختار و سلسله مراتب و برنامه ریزی و نظارت و ارزیابی نداشته و با تشخیص فردی همراه باشد؛ بلکه دارای اصول و قواعدی است که بتوان آموزش داد و توسعه بخشید و تدریس کرد. که در قالب ۳ الگو ارائه گردیده، که از معرفت قلبی شروع، و با اعتقاد زبانی و سپس اعتقاد عملی، با تمام وجود استمرار پیدا میکند. همچنین مدیریت جهادی نه یک رفتار مقطعی بلکه یک الگو و سبک مدیریتی و حتی فراتر از آن یک گفتمان مدیریتی است که دارای مؤلفه هایی متفاوت با مدیریت معمول و تعریف شده در نظام دانشگاهی است و شناخت این مؤلفه ها، شرط ضروری ورود به این گفتمان است. لذا برای رسیدن به این مهم (مدیریت جهادی) لازم است؛ در مرحله نخست نسبت به شناسایی و تبیین مؤلفه های مدیریت جهادی و پیاده سازی آن مؤلفه ها در قالب ۳ الگوی یک برنامه ریزی منظم اقدام نمایید. و در این راستا لازم است:

- ۱- تنظیم و ارائه یک برنامه منظم و مدون، به منظور آموزش و تربیت افراد در زمینه شناسایی مفهوم، مؤلفه ها و الگوهای ۳ گانه مدیریت جهادی از دیدگاه قرآن، عترت و ولایت فقیه.
- ۲- آموزش و تربیت افراد متعدد و متخصص در زمینه مفهوم، مؤلفه ها و الگوهای ۳ گانه مدیریت جهادی از دیدگاه قرآن، عترت و ولایت فقیه.
- ۳- اختصاص یک شبکه آموزشی مستمر، و همچنین تبیین و ارائه آن در کتاب های درسی کلیه سطوح.
- ۴- به منظور اجرایی شدن این مولفه ها لازم است:

- الف - نحوه نظارت، کنترل، بازرسی مؤلفه ها ی ارائه شده در الگوهای ۳ گانه مدیریت جهادی تدوین و ابلاغ گردد.
- ب - پیاده سازی، اجرا، اصلاح، بهبود مستمر مؤلفه ها ی ارائه شده در الگوهای ۳ گانه مدیریت جهادی انجام پذیرد.
- ج - با اجرایی نمودن، مؤلفه ها ی موجود در الگوهای ۳ گانه مدیریت جهادی از دیدگاه قرآن، عترت و ولایت فقیه خصوصا مدل عملی آن، زمینه گسترش و نشر آن در جوامع اسلامی و جهان میسر می گردد. انشاء ا..

## منابع ومؤخذ

### أ-فارسی:

- ۱- محمودیان، مهدی (۱۳۹۰)، آموزش ترجمه و مفاهیم قرآن کریم، اسوه، بیت القرآن امام علی (علیه السلام)، قم
- ۲- دشتی، محمد، (۱۳۷۹)، ترجمه نهج البلاغه، موسسه فرهنگی تحقیقاتی امیرالمومنین (علیه السلام)، قم.
- ۳- جوادى آملی، (۱۳۹۱)، مفاتیح الحیاه، نشر اسراء، قم.
- ۴- فیض الاسلام، سید علی نقی، ترجمه و شرح نهج البلاغه، چاپ افست، تهران.
- ۵- طیب، مهدی، (۱۳۸۹)، مدیریت اسلامی، سازمان چاپ وزارت ارشاد، تهران.
- ۶- نبوی، محمدحسن، (۱۳۹۰)، مدیریت اسلامی، موسسه بوستان کتاب، قم.
- ۷- عناقه، عبدالرحیم، (۱۳۸۴)، درآمدی بر مدیریت اسلامی، انتشارات غزل، اصفهان.
- ۸- تقوی دامغانی، سید رضا، (۱۳۸۶)، نگرشی بر مدیریت اسلامی، شرکت چاپ و نشر بین الملل، تهران.
- ۹- احمدی، مسعود، (۱۳۸۹)، مدیریت اسلامی (اصول، مبانی، مفاهیم و الگوها)، انتشارات پژوهش های فرهنگی، تهران.
- ۱۴- فردآر، دیوید، (۱۳۹۰)، مدیریت استراتژیک، پارسائیان، علی واعرابی، سید محمد، دفتر پژوهش های فرهنگی، تهران
- ۱۵- الوانی، سیدمهدی، (۱۳۸۹)، مدیریت عمومی، نشرنی، تهران.

### ب- عربی:

- قرآن کریم، (۱۳۷۵)، موسسه الهادی، قم.
- نهج البلاغه امام علی (علیه السلام)، (۱۳۷۹)، موسسه فرهنگی تحقیقاتی امیرالمومنین (علیه السلام) قم
- الکلبینی، محمدابن یعقوب، (۳۲۹-ه-ق)، الکافی، ج ۲
- شعبه الحرائی، حسن ابن علی، (قرن ۴ هجری)، تحف العقول عن آل الرسول، غفاری، علی اکبر، موسسه آل البيت (علیه السلام)، قم.
- تمیمی آمدی، عبدالواحد، (۵۱۰-۵۵۰-ق)، غررالحکم ودررالحکم، ج ۱ و ۲، درایتی، مصطفی، دفتر تبلیغات اسلامی، قم

### ج- لاتین:

- ۱- Ansoff, H. Igor, ۱۹۸۰; strategic issue management, ' Strategic Managemet journal, vol.۱ (۲).
- ۲- J. Mohr, Marketing of High- technology products and innovation's (Upper saddle River, NJ: prentice Hall, ۲۰۰۱).